

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 1211 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish	52
Qodirova Zilola Maxmud qizi	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'muriyatchiligining ilg'or xorij tajribasi.....	57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari.....	71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro'zigul Akmaljon qizi	
Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution.....	76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar.....	89
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o'g'li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
"Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish"	101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.	
Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan	105
To'irova Hamida Umedovna	
Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli	114
Shakhlo Davirova	
2020–2024-yillarda o'zbekistondagi iqtisodiy o'sish dinamikasi	120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro'zbek	
O'zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo'nalishlari	125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi	
Sug'urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta'siri	133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li	
Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security.....	138
Mamayusuf Abdusamatov	
Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo'nalishlari	143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich	
Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров.....	150
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish	157
Safarov Alisher Ibrohim o'g'li	

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi.....	163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innovatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari	173
Ulasova Oygul Baxtiyorovna	
Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом.....	178
Бердиева Дилфуза Ахатовна	
Improving long-term assets accounting and auditing	184
Gulboy Yusupov	
Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli.....	189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	
Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar.....	193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur	
Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar	200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li	
Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish.....	206
To'qlijev Abdirauf Bahodir o'g'li	
Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri.....	214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса.....	219
Садикова Раъно Абдуллаевна	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati	225
Salixova G.J	
Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi.....	230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li	
Measuring methodologies of influence of the esg factors	235
Tolipova Feruza Alisherovna	
Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития.....	240
Омонов Отажон Журакулович	
Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish	249
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана.....	253
Каршиева Мохинур Олим кизи	
Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida)	257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
Умные города как фактор экономического развития.....	261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева	
Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан.....	266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish	270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich	
Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash.....	275
Fozil Xolmurotov	
Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlarini.....	282
Quliyev Begimqul Melikovich	

O'zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o'sishi.....	289
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Empowering uzbekistan's grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency.....	292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna	
Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish	298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich	
To'qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo'llari	303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi	
Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan).....	307
Azimov Shakhzod	
Organik mahsulotlar eksportini rag'batlantirishda maqsadli bozorlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari.....	314
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Korxona iqtisodini barqarorligini ta'minlash masalalari.....	319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich	
Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях.....	323
Джураева Гузаль Шавкатовна	
Sug'urta zararlarini baholashda sun'iy intellektni qo'llash istiqbollari	328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna	
O'zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari	332
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta'sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili	336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	342
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna	
Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash	352
Xolto'rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta'siri.....	358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integratsiyasi istiqbollari.....	362
Ochilov Abdujabbor Akramovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari.....	369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna	
Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni	375
Pulatov Shaxron Axmedovich	
Loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash masalalari.....	379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich	
Qishloq xo'jaligidagi chorvachilik tarmog'ining iqtisodiy faoliyatini o'rta muddatli statistik prognozlarini tuzish (Andijon viloyati misolida).....	390
Iskandarov Davlatbek Xursanbekovich, Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
Innovatsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini baholash va rivojlantirish yo'llari.....	397
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Holmirzayeva Gulruh Akbarovna	
Fond bozorida kompaniyaning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti	403
Yulduz Usmanova	
Jahon bozoriga kirishda elektron bozorlarning ahamiyati	411
Hamroyeva Umda	

Comparative statistical analysis of foreign trade indicators of the Republic of Uzbekistan	415
Abdujalilova Bibisora Bakhodir kizi	
Yaxshi korporativ boshqaruv orqali aksiyadorlik jamiyatlarining kapital qiymatini oshirish: metodologik yondashuv.....	423
Urinov Bobur Nasilloevich	
JAS – barqaror qishloq xo'jaligini rivojlantirishning yapon modeli vositasi	423
Baynazarov Elmurod Erkinovich	
Xususiy banklarning depozit operatsiyalarini mustahkamlash yo'llari	435
Olimov Abror Axadjon o'g'li	
The impact of digital financial technologies on the financial system.....	439
Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li, Pardayev Olim Mamayunosovich	
Korxona eksport salohiyatini oshirishning "yashil" marketing mexanizmi	443
To'rayev Shohrux Halimovich	
O'zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turistik oqim mavsumiyligini boshqarish yo'llari	448
Fayazov Muxiddin Sobirovich	
Sanoat korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo'yicha xalqaro tendensiyalar	453
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Ayollar tadbirkorligining tarixi: O'zbekiston va dunyo bo'yicha rivojlanishi.....	459
Burxanova Sabo Tulanovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida investorlar risklarini pasaytirishni takomillashtirish yo'llari.....	466
Xalilov Umid Ishtemirovich	
Korxona moliyaviy ko'rsatkichlari tahliliga fundamental yondashuv.....	470
Dilshodjon O'rinov, Sanobar Ismoilova	
Iqtisodiy o'zgarishlar davrida korxonalar moliyaviy barqarorligining ta'minlanishi omil va mezonlari	475
Xolbekova Dilobarxon Rasuljon qizi	
Cash accounting as a tool of financial discipline and transparency in the public sector.....	481
Marqaboyev Sardorbek Abdusalomovich, Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Пути совершенствования практике финансирования социального предпринимательства.....	486
И.Ж.Исаков	
O'zbekistonda an'anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish	490
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevdal Shamsiddin qizi	
Ijtimoiy salohiyat – hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishning boshqaruv obyekti sifatida.....	497
Erkayeva Gulbahor Panjiyevna, Zoirov G'olibjon Toshtemir o'g'li	
Xorazm oziq-ovqat bozorida mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishda marketing faoliyatlarini baholash usullari	503
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
Переход к зелёной энергетике узбекистана как возможность достижения устойчивого экономического роста.....	508
Бай Жин Хуан (Bai Jin xuan)	
Изучение условий финансирования проектов международными банками развития	513
Жалилова Барнохон Суръатжонова	
O'zbekiston respublikasi budjet jarayonida budjetlarning ochiqqligi va jamoatchilik ishtirokini oshirish.....	517
Shodmonqulov Temurbek Ulug'bek o'g'li	
Chiqib ketayotgan aktivlarni hisobga olish va baholash masalalari	522
Kuziyeva Dinora Bahodirovna	
Asosiy kapitalga investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'siri.....	528
Qo'shbaqov Aybek Shovqiyevich	
Changes in employee benefits and human resource management in accounting system of the Republic of Uzbekistan	535
Ravshanbekov Lazizbek Tolibjon o'g'li, Toshpulatova Munisabonu	

Iqtisodiyot tarmoqlarida suv iste'molini boshqaruvining raqamlashtirish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari.....	541
Karimov Anvarjon Muqumjonovich	
Теоретические аспекты налогообложения доходов физических лиц на основе всеобщего декларирования	547
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна	
Bank tizimini raqamlashtirish va uning bank barqarorligiga ta'siri.....	555
Sayfullayev Jamshidjon Xabibjanovich	
Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni	560
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
Innovatsion korxonalarda xarajatlar hisobining zamonaviy usullari	565
Turayev Og'abek Kaxramonovich, Ochilov Shavkat Toshmamatovich	
Дополнительные услуги в индустрии гостеприимства как эффективный инструмент продвижения бренда предприятия	570
А.И. Лесников, Д.В. Мамаева	
Преимущества и вызовы перехода на зелёную экономику	580
Умарова Гузал Гайратовна, Лапасова Камола Фарход кизи	
Yashil iqtisodiyot sharoitida hududlarda ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish	586
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li, Djurayeva Maxliyoxon Xayrullayevna	
Yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda bevosita soliqlar rolini oshirish masalalari	591
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li	
The main directions for improving innovative activities in agriculture	598
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna	
Klaster tizimi orqali O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy o'sishi	605
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
Inklyuziv ta'lim: adolatli va teng jamiyat sari	610
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna	
Yashil iqtisodiyot: muammo va yechimlar	615
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
Issues of using foreign loans in the development of the transport system in the Republic of Uzbekistan	621
Alimov Ilhomjon Ikromovich	
Проблемы и резервы развития пищевой промышленности в экспортном направлении.....	628
Ўролова Севара Бехзод кизи	
Оценка степени риска инновационной деятельности	634
Алиева Эльнара Аметовна	
Yashil innovatsiyalar, ularning turlari va omillari.....	638
Maxkamova Sayyora Shokirovna	
Qishloq xo'jaligida transport tizimidan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	641
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
Soliq ma'murchiligida nazorat funksiyasi va unda kameral soliq tekshiruvi hamda takomillashtirish yo'llari.....	648
Hujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li	
Sanoat korxonalarida xarajatlarni mahsulot tannarxiga taqsimlash metodologiyasini takomillashtirish istiqbollari	653
Safarov Javohir Ismoilovich	
Moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda milliy standartlarni xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish masalalari	659
G'aniyev Zafar Usanovich	
Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi faoliyati.....	666
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Tibbiyot muassasalarining moliyaviy ta'minoti va resurslardan foydalanish mexanizmlariga ta'sir qiluvchi omillar	670
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	
Tourism finance for sustainability: investing in green futures	674
Tashpulatov Sadriddin Sayfulloyevich	

Ta'lim jarayonlarini boshqarishda mobil texnologiyalar	681
Esonova Mohiraxon Sodiqjon qizi, Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Sherzodbek Nabiyev Nurmuhammad o'g'li	
Banklarda risklarni nazorat qilishning amaliyoti	686
Jumanazarov Muzaffar Jumanazar o'g'li	
Налоговые реформы в Узбекистане: вызовы, достижения и перспективы	692
Садиков Искандар Гайратович, Буранова Лола Вахобовна	
Turizm xizmatlari samaradorligini baholash usullari va vositalari tahlili	704
Jiyanov Uktam Panjiyevich	
Korxona va tashkilotlarda xodimlarni boshqarish strategiyasi	712
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlashning ahamiyati	716
Dusmaxamedov Abduljalil Abdusabirovich	
Davlat korxonasini xo'jalik jamiyatiga o'zgartirishning foydali jihatlari	720
Z.D. Sanjarov	
The role and main types of agricultural tourism in Uzbekistan	724
M.Xolmuratova, G.N.Tojiyeva	
Цифровые технологии как драйвер повышения эффективности банковского маркетинга	727
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Маннабова Хулкар Фарход кизи	
Потребительская стоимость товаров в условиях экономики Узбекистана	735
Мусаева Шоира Азимовна	
Valyuta risklarini boshqarishda metching siyosatining ahamiyatini oshirish	739
Yahyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
Yangi o'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati	744
Azimova Shoxista Salohiddinovna	
Improving the methodology for assessing the financial stability of banks	750
Sharipova N.H.	
Инструменты стратегического планирования и прогнозирования в управлении ООО "МТЕ ТЕХНИК": оценка и повышение финансовой стабильности	757
Нишоновна Муниса Одилжон кизи	
Актуальные вопросы налоговой политики	763
Бердыева Угулой Абдурахмоновна	
Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi	768
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li	
Jizzax viloyatida ekologik, rekreatsiya turizmlarini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini baholash va uni prognozlashtirish	773
G'apparov Azim Qayumovich	
Qashqadaryo viloyatida ekologik va yashil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar	781
Meylikov Fazliddin Abduhalim o'g'li, Buriyev Shaxbos Baxtiyorovich	
Biznes subyektlari auditida soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tayyorlash usulini qo'llash xususiyatlari	786
Tajekeev Ziyatdin Kobeysinovich	
Biznes jarayonlarni modellashtirishning nazariy asoslari	791
Mullajonova (Matchanova) Shaxsanam Taxiroyva	
Raqamli xizmatlar bozori: elektron tijorat orqali xizmat ko'rsatishning yangi bosqichlari	796
Maxammadaliyeva Muslimaxon Sherali Qizi	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati va uni barqarorlashtirishning ahamiyati	800
Musurmankulova Gulchehra Isabekovna	
Ekologik turizm nuqtai nazaridan turizm marketingining usullari va asosiy vositalarining xususiyatlari	806
Yokubjonova Xulkarbonu Yokubovna	
O'zbekiston iqtisodiyotida turizmning o'rni va rivojlanish istiqbollari	815
Qosimova Fazilat, Kalandarov Ravshan	
Korporativ strategiyani ishlab chiqish bosqichlarining tahlili	819
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Abduvasiyeva Marjona Anvarovna	

Mamlakatimiz turizmini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha o'tkazilayotgan islohotlarning o'rni.....	823
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Nuridinov Bexruz Akbar o'g'li	
Hududlarda tadbirkorlarning islomiy investitsiyalardan foydalanish niyatlariga undovchi omillarning empirik tadqiqoti.....	829
Irgasheva Gulbahor	
Davlat vositalari yordamida innovatsion faoliyatni moliyaviy rag'batlantirish yo'nalishlari	836
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Важность качества управления на предприятиях общественного питания.....	842
Абдуллаева Зульфия Иззатовна, Махмудов Суннатжон Абдужаббор Угли	
O'zbekistonda "yashil" moliyalashtirishni rivojlantirish yo'nalishlari	848
Shaislamova Nargiza Qabilovna	
Mahalliy budjetning qo'shimcha daromadlarini shakillantirish yo'nalishlari.....	856
Yuldashev Javohirbek Ikromjon o'g'li	
Davlat moliyaviy nazoratida axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish masalalari	860
Ro'zimatova Nigora Abdullaevna	
Принципы «справедливой стоимости» в мсфо: достоинства и проблемы применения в банках узбекистана	869
Айтмуродова Рушана Бахтиеровна	
Yashil iqtisodiyot loyihalarini moliyalashtirishning nazariy jihatlari	876
Allaberganova Asalxon Kadirovna	
Davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish hamda amalga oshirish tartibini takomillashtirish	880
Xasanov Ruslan Raxmatovich	
Yirik soliq to'lovchilar va ularning investitsiyaviy faolligini investitsiyaviy chegirmalar orqali rag'batlantirish	883
Tohirov Shuhrat Niyoz o'g'li	
MHXS bo'yicha moliyaviy hisobot tayyorlashda foydalaniladigan tuzatuvchi buxgalteriya yozuvlar.....	888
Sheraliyev Xayrulla Karimovich	
Qurilish korxonalarida investitsiyalarni boshqarishning xorijiy tajribalari va ularni mamlakatimizda foydalanish yo'llari	894
Karimov Inomjon Ortikbaevich	
Davlat xaridini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy amaliyati va uni iqtisodiyotga ta'siri.....	900
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Влияние технологических инноваций на международные финансовые рынки, а также на финансовый рынок нашего государства.....	904
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
Strategic development of global companies in modern conditions.....	909
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Hududlarda sog'liqni saqlash tizimi asosiy ko'rsatkichlarini noaniq modellashtirish yordamida kompleks baholash.....	914
Ismoilova Dilfuza Ibodullayevna	
Tijorat banklari faoliyatini transformatsiyalashuv jarayonlarini takomillashtirish.....	923
Kulboyeva Nargiz Majitovna	
Сущность и причины возникновения проблемных кредитов	929
Улмасой Ахмедова Хусан кизи	
The use of digitalization and technologies in updating credit policy.....	934
Otabek Ma'mirjon ogli Azimov	
Финансовое моделирование сценариев развития предприятия с использованием методов многокритериального принятия решений (МКПР).....	938
Axmedov Akbarali Sultonmurodovich, Yuldosheva Gulnoza Abdinabievna	
Yuqori samarali energiya tejash texnologiyalari va katalizga asoslangan konversiya jarayonlari.....	945
Yusupov Ulug'bek Mamayusupovich	
Kambag'allikni kamaytirish maqsadida aholining ijtimoiy himoyalash mexanizmini takomillashtirish	951
Kasimova Gulyar Axmatovna	

Tijorat banklarida foiz riski muammosi	957
Turdiyev Abdulhakim Kulbazarovich	
Milliy mahsulotlarni tashqi bozorlarga olib chiqishdagi to'siqlarni bartaraf qilish choralari.....	964
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyalashtirish usullari.....	970
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
O'zbekistonda mehmonxonalarda ovqatlantirish xizmatlarini takomillashtirish konsepsiyasi: strategik yondashuv.....	974
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
O'zbekiston sanoatida "yashil texnologiyalar" dan foydalanish va barqaror rivojlanish.....	979
Ubaydullaeva Gulchehra Erkabaevna	
Sanoat korxonalarida resurslarini rejalashtirish (ERP) tizimlarini joriy etishning orqali iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash yo'llari	985
Azizov Abdulla Abdisalamovich	
Yashil texnologiyalar asosida sanoatni modernizatsiya qilish	990
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	
Ta'lim va ilm-fan rivoji – taraqqiyot garovi	995
Jamalova Gulnora Gulomovna	
Yashil iqtisodiyot sharoitida turizm sektorida barqaror bandlikni ta'minlash masalalari.....	1000
To'rabekov Sohijon Sherboy o'g'li	
Yashil energitikani integratsiya qilish va energiya samaradorligini oshirishning zamonaviy usuli (aqlli tarmoqlar-smart grids)	1007
Karimova Salima Elamonovna	
Yashil iqtisodiyot sharoitida soliqlarni raqamlashtirishni takomillashtirish	1012
Jo'rayev Botir Abdiyevich	
Yashil iqtisodiyotda tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish samaradorligi (TEM ko'rsatkichlar izohi)	1018
Sharifova Nargiza Djurayevna	
Экономическое образование молодёжи основа будущего страны.....	1023
Айматова Фарида, Айтиниязова Наргиза	
Biznes turizmining bugungi kundagi rivojlanish tendensiyasi.....	1028
Yangiyeva Sabrina Ixtiyorovna, Daniyarova Feruza Bahriddinovna	
Особенности кредитования сельскохозяйственных организаций и этапы его развития.....	1032
Ж.Я.Нуриллаев	
Xorijiy tajriba asosida O'zbekiston yashil iqtisodiyotini takomillashtirish yo'llari.....	1039
Xikmatova Husnora Fatxulla qizi	
Yashil iqtisodiyot sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda davlatning roli	1045
Umarov Muzaffar Yusupbayevich, Otamurodov Rasulbek Batirovich, Xaitbayev Jasurbek Otaxanovich, Atadjanov Kadambay Sapayevich	
Mintaqada raqamli transformatsiya rivojlanishida moliyaviy texnologiyalarning ahamiyati.....	1052
Rustamov Jasurbek Ravshanbek o'g'li	
Tijorat banklaridan olingan kreditni qaytarishda foiz stavkalari ta'sirining tahlili.....	1058
Xanmuratov Roushenbek Xalmuxammetovich, Vaxabov.A.V	
Tabiiy va sun'iy tolalarning ekologik ta'siri va yashil ishlab chiqarish texnologiyalariga o'tish bosqichlari.....	1066
Raximov Furqat Jalalovich	
Maishiy kimyo tovarlari B2B taqsimotida chakana savdo tarmoqlari bilan marketing asosidagi strategik hamkorlik	1071
Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi	
Мировой финансовый кризис и его влияния на состояние экономики Узбекистана	1076
Раупова Мхлисахон Ибрахимжон кизи	
Uzoq muddatli aktivlar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish.....	1087
Hakimov Faxritdin Abdusattorovich	
O'zbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari	1093
Djo'rayeva Lola Abdugabbarovna	

Yo'l qurilish tashkilotlarida yo'l qurilish ko'lamini oshirib, samarali resurslar taqsimotini ishlab chiqish.....	1099
Raximov Dilshodjon Turdiali o'g'li	
Ilg'or xorij tajribalaridan O'zbekiston amaliyotida foydalanish imkoniyatlari	1104
Karimova Komila Daniyarovna	
Ichki audit samaradorligini tahlil qilish metodologiyasi.....	1111
I.G'.Isroilov	
Выведение практического сотрудничества на качественно новый уровень государств центрально-азиатского региона в укреплении концепции «зеленой экономики» в эпоху глобализации.....	1117
Парпиева Наргиза Тахировна	
Kimyo sanoati korxonalarida lean production konsepsiyasidan foydalanish istiqbollari	1122
Gulbayeva Feruza Islomovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida auditorlik xizmatlarining ahamiyati.....	1127
Maxmudov Saidjamol Kadirjanovich	
Tijorat banklari resurs bazasini mustahkamlash yo'llari	1131
Allaberganov Sirojali Saxatovich	
Теоретические основы формирования понятия «финансовая стабильность» Часть II	1143
Алиева Сусанна Сейрановна	
O'zbekiston moliya tizimini raqamlashtirishning rivojlanish tendensiyalari.....	1148
Tashmatova Rano Gaibovna, Qodirov Nurhayot Normuhammad o'g'li	
Theoretical basis of the use of modern information technologies in accounting	1154
Annayev Abdurasul Abdurashidovich, Tojiboyev Jasurbek Shavkat o'g'li, Rustamov Suxrob Asror o'g'li	
Moliyaviy bozorlar chayqalmoqda: investorlar uchun yangi signalmi?	1158
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li, Yaxshiboyev Jahongir Abdualimovich	
Yashil moliyalashtirish va esg samaradorligining iqtisodiyot barqarorligidagi o'rni.....	1166
Yusupov Sherzodbek Baxtiyor o'g'li, Atadjanov Kadambay Sapayevich, Madraimov Xabibulla Madaminovich	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni kamaytirish bo'yicha tizimlarni takomillashtirish yo'llari	1170
Bekmurodova Mahbuba Mahmudovna	
Maqola: Globalizatsiyada inson resurslarini boshqarishda raqamli transformatsiyaning rejasini tuzish	1177
Salimjonova Gulhayo Asliddin qizi, Ovixonov Iqboljon Abdunabiyevich, Nabiye Sherzodbek Nurmuhammad o'g'li	
Turizm sanoatida Internet-marketing vositalari va ulardan samarali foydalanish	1182
Babaev Jo'rabek	
Ishlab chiqarishni boshqarishda mahsulot tannarxini kalkulyatsiya qilishning ahamiyati	1190
Asqarova Lobarxon Usmanjanovna	
O'zbekistonda ichki turizm faoliyatini rivojlantirishda transport infratuzilmasini boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy jihatlarini	1194
Turopov Maqsudjon	
Kichik biznes faoliyatini rivojlantirishda soliq siyosatini takomillashtirishning ahamiyati	1199
Abdurahmonov Abdumalik Abdug'ani o'g'li	
Madaniy-tomosha xizmatlarining tahlili va uni rivojlantirish yo'llari	1204
Annayev Abdurasul Abdurashidovich	

MADANIY-TOMOSHA XIZMATLARINING TAHLILI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI

Annayev Abdurasul Abdurashidovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

“Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrası assistenti

Mailto: abdurasul.annaev1@icloud.com

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada madaniy-tomosha xizmatlarining ijtimoiy va iqtisodiy jihatlarini tahlil qilinib, ushbu xizmatlarning milliy iqtisodiyotdagi roli hamda jamiyat taraqqiyotiga ta'siri yoritib berilgan. Madaniy xizmatlarni zamonaviy iqtisodiy faoliyatning muhim tarkibiy qismi sifatida ko'rish va ularni xizmatlar sohasi bilan bog'lash xizmatlar sohasining iqtisodiy samaradorligini oshiradi. Jumladan, iqtisodiy tomondan yuqori foyda va yangi ish o'rinlarini yaratishga olib keladi, ijtimoiy tomondan esa aholining madaniy bilimlarini yanada oshiradi. Bundan tashqari, mamlakatimizda madaniy-tomosha xizmatlarini yaxshilash hamda ularni xizmatlar sohasi tarkibiga kiritish orqali madaniy-tomosha xizmatlarini rivojlantirishga erishiladi. Tadqiqotda madaniy xizmatlarning milliy iqtisodiyotga qo'shayotgan hisssasi hamda ijtimoiy samaradorligi aniqlanib, ularni rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: xizmat, xizmatlar sohasi, madaniy-xizmat, teatr, kino, konsert, muzey, spektakl, madaniyat, san'at, aholi farovonligi, qadriyat, nomoddiy madaniy meros.

Abstract: This scientific article analyzes the social and economic aspects of cultural and entertainment services, highlighting their role in the national economy and their impact on societal development. Cultural services are viewed as an essential component of modern economic activity, closely linked to the service sector, thus enhancing economic efficiency. Economically, these services contribute to higher profits and the creation of new jobs, while socially, they help to increase the cultural literacy of the population. Furthermore, the article emphasizes that integrating cultural and entertainment services into the broader service sector will foster their development. The study identifies the contribution of cultural services to the national economy and their social effectiveness, offering practical recommendations for their further advancement.

Key words: service, service sector, cultural service, theater, cinema, concert, museum, performance, culture, art, public welfare, values, intangible cultural heritage.

Аннотация: В данной научной статье анализируются социальные и экономические аспекты культурно-зрелищных услуг, освещается их роль в национальной экономике и влияние на развитие общества. Рассматривается культурное обслуживание как важная составная часть современной экономической деятельности и подчеркивается связь с сектором услуг, что способствует повышению экономической эффективности этой сферы. В частности, отмечается, что это приводит к увеличению прибыли и созданию новых рабочих мест с экономической точки зрения, а с социальной – способствует повышению культурного уровня населения. Кроме того, в статье подчеркивается, что интеграция культурно-зрелищных услуг в сферу услуг позволяет добиться их активного развития. В ходе исследования выявлены вклад культурных услуг в национальную экономику и их социальная эффективность, а также разработаны практические рекомендации по их дальнейшему развитию.

Ключевые слова: услуга, сектор услуг, культурная услуга, театр, кино, концерт, музей, спектакль, культура, искусство, благосостояние населения, ценности, нематериальное культурное наследие.

KIRISH

Madaniyat insoniyat taraqqiyotining ajralmas qismi bo'lib, u jamiyatning axloqiy, ma'naviy va estetik qadriyatlarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Madaniy-tomosha xizmatlari esa madaniyatning muhim bo'g'ini sifatida jamiyat hayotiga ijobiy ta'sir ko'rsatib, aholi uchun ma'naviy hordiq va estetik zavq manbai bo'lib xizmat qiladi.

Bugungi kunda madaniy-tomosha xizmatlari iqtisodiyotning muhim tarmoqlaridan biri sifatida qaralmoqda. Chunki ularning rivojlanishi nafaqat madaniy merosni saqlash va targ'ib qilishga, balki iqtisodiy-ijtimoiy o'sishga ham xizmat qiladi. Shu boisdan, madaniy-tomosha xizmatlarining iqtisodiy-ijtimoiy faoliyat sifatidagi o'rni va ahamiyatini o'rganish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Madaniy faoliyat va madaniy tashkilotlari haqida”[1]gi Qonunining 29-moddasida madaniyat markazlari faoliyatining asosiy vazifalari belgilab berilgan. Bu vazifalar quyidagi ishlarni amalga oshirishdan iborat[2]:

Aholiga ko'rsatiladigan madaniy xizmatlar sifatini yaxshilash, aholining bo'sh vaqtini mazmunli o'tishini ta'minlash va madaniy ehtiyojlarini qanoatlantirish, ijodiy jamoalarning milliy qadriyatlarni, urf-odatlar va an'analarni o'zida mujassam etgan namunaviy dasturlarni shakllantirish;

Xalq ijodiyotini va badiiy havaskorlikni saqlash hamda rivojlantirish, badiiy va amaliy ijodiy jamoalarni, havaskorlik guruhlarini tashkil etish, ularning faoliyat ko'rsatishi uchun zarur shart-sharoitlar yaratish, shuningdek, ijodiy jarayonlarni tizimli asosda boyitib borish;

Bolalarni to'garaklarga jalb etish, ularni chet tillarga o'qitish, "Nutq madaniyati" kurslarini tashkil etish, xalq ijodiyotining barcha janrlari va yo'nalishlarini, havaskorlik san'atini va nomoddiy madaniy merosni keng targ'ib qilish hamda ularni asl holda kelajak avlodga yetkazish;

Adabiyot va san'at arboblari, professional ijodiy guruhlar bilan birga ma'naviy-ma'rifiy va madaniy-ommaviy tadbirlarni tashkil etish hamda ular ishtirokida aholi, shu jumladan yoshlar bilan ijodiy uchrashuvlar va suhbatlar o'tkazish;

Xalq ijodiyoti va tomosha san'ati tanlovlarini, tuman (shahar) festivallarini o'tkazish, iste'dodli yoshlarni aniqlash hamda ijodkor yoshlarni qo'llab-quvvatlash;

Ommaviy bayramlar, tomoshalar hamda xalq sayillarini tashkil etish, yuridik va jismoniy shaxslar bilan tuzilgan shartnomalarga ko'ra ijtimoiy-madaniy bo'sh vaqtni tashkil etish sohasida pulli xizmatlar ko'rsatish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ushbu tadqiqot mavzusiga oid ko'plab ilmiy adabiyotlar o'rganildi. Xususan, R. Lin va C. Chen "A discourse on the construction of a service innovation model: focus on the cultural and creative industry park" [4] nomli maqolasida madaniy bog'lar tashrif buyuruvchilar uchun hududning tarixiy-madaniy merosini anglash va shu madaniyat muhitiga chuqurroq sho'ng'ish imkoniyatini taqdim etuvchi muassasalar sifatida tavsiflanadi. Ushbu bog'lar bilan atrofdagi mahalliy hamjamiyat o'rtasida aniq chegaralar mavjud bo'lmaganligi sababli, madaniy bog'larni boshqarish an'anaviy yondashuvlardan farqli tarzda, mahalliy aholi bilan samarali va doimiy muloqot olib borishni talab qiladi. Olimlarning fikricha, madaniy bog'lar hududiy makonda avlodlar davomida shakllangan madaniy muhitni aks ettirib, tarix va hududiy rivojlanish omillarini uyg'unlashtirgan holda shakllanadi. Bunday makonlar mahalliy tarixni anglash va milliy madaniyatning rivojlanishiga xizmat qiluvchi muhim vositalardan biri sifatida namoyon bo'ladi.

Bernd Stauss va Paul Mang "Culture shocks in inter-cultural service encounters?" [5] nomli maqolasida madaniy xizmat iste'molchilari va xizmat ko'rsatuvchilar o'rtasida mustahkam o'zaro munosabatlarni shakllantirish jarayonini tushuntiradi. Globallashuv sharoitida tobora ko'payib borayotgan xizmat ko'rsatish kompaniyalari uchun turli madaniyatga mansub mijozlarning xizmat ko'rsatish jarayoniga nisbatan turlicha qarashlari madaniy xizmatni rivojlantirish uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, madaniy kutilmalar va idroklar farqi sababli xizmat ko'rsatish jarayonida muammoli "madaniy shok" hodisasi yuzaga kelishi mumkin. Ushbu atama xizmat sifati bilan bog'liq bo'lib, madaniyatlararo xizmat ko'rsatish sifatining modelini tavsiflaydi.

Madaniyatlararo xizmat jarayonida "madaniy shok"larning mavjudligi haqidagi farazni tekshirish uchun tanqidiy hodisalar texnikasi (CIT) asosida empirik tadqiqot o'tkazilgan. Tadqiqot natijalari kutilmagan bo'lib, taqdim etilgan modelning yanada rivojlanishiga olib kelgan. Ushbu natijalar madaniyatlararo uchrashuvlar qanday sharoitlarda ichki madaniy uchrashuvlarga nisbatan kamroq muammoli bo'lib qabul qilinishini tushinishga imkon beradi.

V. A. Ginsburgh va D. Throsby "Handbook of the Economics of Art and Culture" [6] nomli qo'lyozmasida san'at va madaniyat sohasida ijodkorlik tushunchasi izohlangan bo'lib, san'at asarlari va xizmatlarining iqtisodiy va madaniy qadriyatlar alohida-alohida shakllanadigan parallel jarayonlar mavjudligi hamda qadriyat yaratish jarayoni yagona, bir butun hodisa sifatida tushuntirilgan. Olimlarning fikricha, ijodkorlik va san'atkorlarning xatti-harakati iqtisodchilar tomonidan jiddiy e'tibor berilishi lozim bo'lgan masalalardan biridir.

Olimlar qo'lyozmaning boshqa bobida AQShdagi madaniy siyosat tanlovlarini iqtisodiy tahlil mahsuli sifatida, xususan, bozor muvaffaqiyatsizligi nuqtayi nazaridan tushuntirishga urinadi. Zimmer va Toepler "The Subsidized Muse: Government and the Arts in Western Europe and the United States"[7] nomli maqolasida bu yondashuvga qarshi chiqishadi. Ularning fikricha, neoklassik bozor muvaffaqiyatsizligi haqidagi dalillar har bir mamlakatda mavjud bo'lgan tarixiy va institutsional omillarni hisobga olmaydi va aynan shu omillar o'ziga xos madaniy siyosatlarning shakllanishiga olib keladi. Ya'ni: "Bozor muvaffaqiyatsizligi hukumat aralashuvi uchun kuchli dalil bo'lsa-da, u jamoat qo'llab-quvvatlashining xalqaro farqlarini tushuntirib bera olmaydi" (46-bet). Shu bilan birga, madaniy siyosatlar qanday institutsional tuzilmalar orqali amalga oshirilishidagi xalqaro farqlarni ham tushuntira olmaydi. Ularning dalili ishonarli hisoblanadi.

Q. J. Mirzayev, G. S. Mustafoev va B. K. Janzakovlarning "Xizmatlar sohasi iqtisodiyoti"[8] nomli o'quv qo'llanmasida moddiy va ijtimoiy-madaniy xizmatlar bir-birini doimiy ravishda to'ldiruvchi hisoblanishi hamda ko'pchilik holatlarda tovarlarni xarid qilishga xizmatlarni iste'mol qilish hamroh bo'lishi tushuntirilgan. Bundan tashqari, olimlar madaniy dam olish muassasalarining asosiy vazifalarini sanab o'tganlar. Bular quyidagilar:

- Nomoddiy madaniy merosni (an'anaviy xalq madaniyati) saqlash va rivojlantirishga bo'lgan jamiyat ehtiyojlarini qondirish;

- Havaskorlarning badiiy ijodini, boshqa havaskor ijodiy tashabbuslarini hamda aholining ijtimoiy-madaniy faolligini qo'llab-quvvatlash;

- Aholining dam olishi va bo'sh vaqtini tashkil etish.

"Madaniy-tomosha xizmatlarining iqtisodiy faoliyat sifatidagi mohiyati, ahamiyati va xususiyatlari" [9] nomli maqolamizda madaniy-tomosha xizmatlarining iqtisodiy faoliyat sifatidagi mohiyati, ahamiyati va xususiyatlariga doir asosiy tushunchalar yoritib berilgan. Shu bilan birga, ushbu maqolada ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatishga qarab moddiy va ma'naviy madaniyatlar tasniflab o'rganilgan.

B. Seydullaeva va A. Prekeeva tomonidan yozilgan "Madaniyat va san'at sohasida boshqaruv usullari va xarakteri"[10] nomli maqolada madaniyat va san'at sohasida boshqaruv samaradorligini oshirishda boshqaruv usullari va xarakterining ahamiyati haqida so'z yuritiladi. Shuningdek, xodimlarni boshqarish va ijodiy jamoani shakllantirishda rahbarning vazifasiga alohida urg'u berilgan.

M. Xolmominovning "2017–2022-yillar mobaynida madaniyat va san'at sohasida amalga oshirilgan ishlar sarhisobi" [11] nomli maqolasida 2017–2022-yillar mobaynida yurtimizda madaniyat va san'at sohasini yanada rivojlantirishga doir amalga oshirilgan hamda kelgusida rejalashtirilgan ishlarning sarhisobi yoritib o'tilgan. Jamiyat rivojlanishi uchun madaniyatning o'rni qanchalik beqiyos ekani ko'rsatib berilgan.

Olim "Madaniyat va san'atning istiqbolini o'ylab yuritilgan oqilona siyosat milliy madaniyatimizning kelgusi rivoji uchun muhim tarixiy ahamiyatga ega bo'ldi. Shunday qilib, o'zbek san'ati va sportining dunyo miqyosida yuksak natijalarga erishishi uchun zarur imkoniyatlar yaratildi." [11], deb ta'kidlagan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot metodologiyasi sifatida madaniy-tomosha xizmatlarining rivojlanish holatini o'rganish uchun statistik ma'lumotlar yig'ish, soha mutaxassislari bilan intervyular o'tkazish va iste'molchilar orasida so'rovnoma tashkil etish rejalashtirildi. Olingan ma'lumotlar deskriptiv tahlil, taqqoslash usuli va regressiya tahlili yordamida chuqur tahlil qilinadi, rivojlanish tendensiyalari va omillar aniqlanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Zamonaviy dunyoda madaniyat va san'at iqtisodiyotning ajralmas qismiga aylanib, turizm va axborot texnologiyalari bilan uzviy bog'lanmoqda. Shu sababli, madaniy-tomosha xizmatlarini qo'llab-quvvatlash nafaqat madaniy taraqqiyot, balki ijtimoiy hamjihatlik va iqtisodiy barqarorlik uchun ham zarurdir.

O'zbekiston sharoitida ushbu xizmatlarning rivojlanishi milliy o'zlikni mustahkamlash, yosh avlodning estetik va ma'naviy tarbiyasini shakllantirish hamda xalqaro madaniy muloqotni kengaytirish maqsadida madaniy xizmatlarga bo'lgan ehtiyojni oshiradi. Ayniqsa, hozirgi vaqtda raqamli texnologiyalar madaniyat sohasiga keng kirib kelayotgan bir paytda, milliy san'atni global miqyosda targ'ib etish va madaniy merosni asrab-avaylashga qaratilgan yangi mexanizmlarni ishlab chiqish muhim vazifa bo'lib qolmoqda. Shu bilan birga, madaniy-tomosha xizmatlarini sifat jihatidan oshirish, ularni keng ommaga yetkazish va ushbu sohada innovatsion yondashuvlarni joriy etish jamiyatning ma'naviy yuksalishiga xizmat qiladi.

Madaniy xizmatlarni yanada chuqurroq tushunib olish uchun uning ijtimoiy va iqtisodiy jihatlari bo'yicha SWOT tahlilini ko'rib chiqamiz (1-jadval).

1-jadval. Madaniy-tomosha xizmatlarning ijtimoiy va iqtisodiy SWOT tahlili¹.

Kuchli tomonlar	Zaif tomonlar
Ijtimoiy jihatdan: - Milliy qadriyatlar va an'analarni targ'ib etishda samarali vosita. - Aholining estetik didini, ma'naviyatini yuksaltiradi. - Madaniy xilma-xillikni qo'llab-quvvatlaydi va jamiyatda ijtimoiy birdamlikni mustahkamlaydi. Iqtisodiy jihatdan: - Turizmni rivojlantirish orqali qo'shimcha daromad manbai bo'lishi mumkin. - Ish o'rinlarini yaratish (san'atkorlar, texnik xodimlar, sotuvchilar va h.k.).	Ijtimoiy jihatdan: - Aholining ayrim qatlamlari uchun madaniy tadbirlarga yetarli imkoniyatlar mavjud emas. - Madaniy kontentda zamonaviylikning yetishmasligi. Iqtisodiy jihatdan: - Davlat subsidiyalariga mavjud ehtiyoj hamda tijoratlashtirishda samaradorlik pastligi. - Zamonaviy marketing, texnologiyalarni samarali qo'llashdagi kamchiliklar kuzatiladi. Shuningdek, raqobatning oshishi ham ushlab turish qiyinchiliklarini tug'diradi.

1 Muallif tomonidan internet ma'lumotlari asosida tuzilgan.

Imkoniyatlar	Kamchiliklar
Ijtimoiy jihatdan: - Raqamli texnologiyalar yordamida keng auditoriyaga yetib borish imkoniyati (masalan, onlayn konsertlar). Xalqaro madaniy almashinuvlar orqali tajriba oltirish. Iqtisodiy jihatdan: - Xususiy sektorni jalb qilish orqali daromad manbalarini ko'paytirish. - Kichik biznes va startaplar uchun yangi imkoniyatlar (suvenirler, kafe, xizmatlar).	Ijtimoiy jihatdan: - Yoshlar orasida chet el madaniyatiga haddan ortiq qiziqish, milliy qadriyatlarga befarqlik. - Madaniy kontent sifatining pasayishi ijtimoiy ongga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Iqtisodiy jihatdan: - Moliyaviy inqirozlar vaqtida birinchi qisqartiriladigan sohalaridan biri bo'lishi. - Bilet narxlarining aholining to'lov qobiliyatiga mos emasligi.

SWOT tahlili asosida madaniy-tomosha xizmatlarining ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyati yuksak bo'lsa-da, ularni rivojlantirishda qator muammolar mavjud. Kuchli jihatlar sifatida milliy qadriyatlarni targ'ib etish, estetik didni yuksaltirish va turizm orqali daromad olish imkoniyati ajralib turadi. Shu bilan birga, davlat subsidiyalariga haddan ortiq tayanish, marketing va texnologik kamchiliklar zaif tomonlar sirasiga kiradi. Raqamli texnologiyalar va xalqaro madaniy almashinuv esa yangi imkoniyatlarni ochib beradi. Biroq, yoshlarning chet el madaniyatiga haddan tashqari qiziqishi, moliyaviy inqirozlarda madaniyatga ajratiladigan mablag'ning qisqarishi tahdid sifatida baholanadi. Shunday ekan, madaniyat sohasida zamonaviy yondashuv, investitsiya jalb qilish va yoshlar orasida milliy qadriyatlarni ommalashtirish asosiy yo'nalish bo'lishi zarur.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasida milliy madaniyatni yanada rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"[3]gi qarorida bir qator kamchiliklar va ularni bartaraf etish maqsadida "Yo'l xaritasi" ishlab chiqilgan.

Ayni paytda milliy madaniyatimizni yanada rivojlantirish, uni zamon talablari asosida takomillashtirish uchun keng imkoniyatlar mavjud bo'lib, bu borada quyidagi ustuvor yo'nalishlarga alohida e'tibor qaratish maqsadga muvofiqdir:

Birinchidan, madaniyat sohasidagi munosabatlarni huquqiy jihatdan yanada mukammal tartibga solish, madaniyat va san'at muassasalari, ijodiy uyushmalar hamda birlashmalarining maqomini aniqlab beruvchi, shuningdek, ijodkorlarning ijtimoiy himoyasini kafolatlovchi yagona normativ-huquqiy bazani yaratish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Ikkinchidan, yosh ijodkorlarni tarbiyalash, ularning iste'dodini aniqlash va rivojlantirish, yuqori malakali kadrlarni tayyorlash hamda malakasini muntazam oshirib borish bo'yicha uzviy tizimni shakllantirish orqali madaniyat sohasida yagona davlat siyosatini izchil amalga oshirish va madaniy xizmatlar sifatini sezilarli darajada oshirish imkoniyati yaratiladi.

Uchinchidan, madaniyat va san'at muassasalarining moddiy-texnik bazasini yangilash, ularni zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlash orqali ularning to'laqonli faoliyat yuritishini ta'minlash, xalqaro andozalar darajasida xizmatlar ko'rsatishga erishish mumkin bo'ladi.

To'rtinchidan, milliy madaniyatimizni zamonaviy media makonida munosib tarzda targ'ib qilish, sohaga raqamli texnologiyalarni keng joriy etish orqali uni keng auditoriyaga yetkazish va xalqaro madaniy jarayonlarga samarali integratsiyalashuvga erishish dolzarb ahamiyatga ega.

Beshinchidan, madaniyat va san'at sohasidagi xalqaro festival va tanlovlarda milliy ijodkorlarning faol ishtirokini rag'batlantirish, ularning eng sara asarlarini xalqaro miqyosda namoyish etish, milliy mahsulotlarni eksport qilishning samarali mexanizmlarini yaratish, shuningdek, xorijiy hamkorlikni mustahkamlash orqali soha rivojiga yangi sur'at berish mumkin.

Ushbu yo'nalishlar bo'yicha tizimli chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali milliy madaniyatimizni global madaniy jarayonlarda faol ishtirok etuvchi, innovatsion va ijodiy soha sifatida rivojlantirish imkoniyati kengayadi.

Xalqimizning asrlar davomida shakllangan yuksak ma'naviy qadriyatlari va ma'naviy merosini asrab-avaylash hamda jahon madaniyati bilan uyg'un holda rivojlantirish, milliy madaniyatni keng targ'ib etish, uning xalqaro madaniy makonda tutgan o'rni va mavqeyini yanada mustahkamlash maqsadlari ilgari surilmoqda.

Keyingi yillarda mamlakatimizda xalqimizning ma'naviy-ma'rifiy saviyasini yuksaltirish, madaniyat va san'at muassasalarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, soha vakillarini qo'llab-quvvatlash bo'yicha kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Xususan, O'zbekiston ijodkorlarini qo'llab-quvvatlash "Ilhom" jamoat fondi, O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi huzurida Madaniyat va san'atni rivojlantirish jamg'armasi, O'zbekiston kompozitorlari va bastakorlari uyushmasi, O'zbekiston davlat filarmoniyasi, O'zbekiston davlat san'at va madaniyat institutining Farg'ona mintaqaviy filiali tashkil etildi.

O'zbek mumtoz va folklor san'atining noyob namunalarini, o'ziga xos ijro maktablari va an'alarini asrab-avaylash va rivojlantirish tizimi yaratildi. O'zbek milliy maqom san'ati markazi va muzeyi tashkil etildi. Har ikki

yilda bir marta Xalqaro maqom san'ati anjumani hamda Xalqaro baxshichilik san'ati festivalining o'tkazilishi noyob merosimizning nufuzini jahon miqyosida oshirish yo'lida muhim amaliy qadam bo'ldi.

Yuqoridagi muammolarni bartaraf etish maqsadlari qanchalik darajada amalga oshirilayotganligining tahlilini quyidagi 2-jadvalda ko'rishimiz mumkin (2-jadval).

2-jadval. O'zbekistonning madaniyat sohasida 2017-2023-yillar mobaynida bo'lgan statistik o'zgarishlar[12].

Yillar	1000 aholiga nisbatan adabiy-badiiy nashrlar soni (nusxada)	1000 aholiga nisbatan muzeylarga tashriflar soni (ming birlikda)	Teatrlar tomoshabinlari soni (ming kishi)	Drama, musiqiy komediya (opera) teatrlar soni (birlikda)	Axborot-resurs va axborot-kutubxona markazlarida foydalanuvchilar soni (ming kishi)	Madaniyat markazlari soni (birlikda)
2017	753	195	2462,1	28	7100	879
2018	677	247	2394,9	33	7200	879
2019	557	232	2646,7	32	3100	833
2020	399	44	1090,5	31	3100	806
2021	150	145	1952,4	34	4200	798
2022	57	157	2053	32	11000	824
2023	99	156,9	3170	31	11400	836

Yuqoridagi jadvalda 2017–2023-yillar davomida O'zbekistonda madaniy-tomosha xizmatlari ko'rsatkichlari berilgan bo'lib, ularning tahlili quyidagicha.

1000 aholiga nisbatan adabiy-badiiy nashrlar soni 2017-yilda 753 nusxadan 2023-yilda 99 nusxagacha kamaygan. Bu keskin pasayishga (653 nusxaga) sabab sifatida raqamli texnologiyalarning keng tarqalishi natijasida bosma kitoblarga ehtiyoj kamayganligini ko'rsatishimiz mumkin.

1000 aholiga nisbatan muzeylarga tashriflar soni (ming birlikda) 2017-yilda 195 mingdan 2023-yilda 156,9 mingga kamaygan. Bunda yoshlarda muzeylarga qiziqishning pasayishi yoki raqamli muzey ekskursiyalarining ommalashuvi sabab bo'lgan.

Teatrlar tomoshabinlari soni (ming kishi) 2017-yilda 2462,1 mingdan 2023-yilda 3170 mingga ko'tarilgan. Ushbu davr mobaynida 2020-yilda keskin pasayish (1090,5 ming) kuzatilgan, lekin keyinchalik tiklangan. Umuman olganda, ushbu 7 yillik o'sishda mamlakatimizda xalqaro madaniyat festivallari va madaniyatga davlat e'tiborining oshgani sabab qilib ko'rsatiladi.

Drama, musiqiy komediya (opera) teatrlar soni 2017–2023-yillar oralig'ida kichik o'zgarishlar bilan (28 tadan 31–34 oralig'iga) yetgan. Ushbu o'zgarishlar madaniyat sohasidagi yangi teatrlar ochilishi, mavjudlarining yopilishi hamda teatrlarning moliyalashtirilishi va modernizatsiyasi bilan bog'liq.

Axborot-resurs va axborot-kutubxona markazlarida foydalanuvchilar soni (ming kishi) 2017-yilda 7100 ming kishidan 2023-yilda 11400 ming kishigacha oshgan. 2020-yilda pasayish kuzatilgan bo'lsa-da (3100 ming), 2022–2023-yillarda rekord darajaga chiqqan. Bu o'sish kutubxonalarning raqamlashtirilishi, Wi-Fi tarmoqlarining joriy etilishi, elektron resurslarning kengayishi va o'quvchilar hamda talabalar sonining oshishi bilan bog'liq.

Madaniyat markazlari soni 2017-yilda 879 tadan 2023-yilda 836 taga biroz kamaygan. 2021-yilda eng past (798) ko'rsatkich qayd etilgan, keyin esa ozroq o'sish kuzatilgan. Ushbu kamayishga ba'zi markazlarning optimallashtirilishi yoki birlashtirilishi sabab bo'lgan, boshqa tomondan esa yangi qurilishlar natijasida markazlar vaqtincha faoliyatini to'xtatgan.

Umuman olganda, madaniy-tomosha xizmatlari sohasida 2020-yilda pandemiya ta'siri bilan pasayish kuzatilgan, ammo so'nggi yillarda ko'plab yo'nalishlarda tiklanish va o'sish kuzatilmoqda. Teatrqa qiziqish oshgan, axborot-resurs markazlari faoliyati kengaygan. Adabiy nashrlar soni esa keskin kamaygan – bu raqamli transformatsiya jarayonidan dalolat beradi.

Bizningcha madaniy-tomosha xizmatlarini rivojlantirish yo'llari quyidagilar bo'lishi mumkin:

- Raqamlashtirish va onlayn platformalarni rivojlantirish orqali madaniy tadbirlarni (konsert, teatr, ko'rgazmalar) onlayn shaklda tomosha qilish imkoniyatini yaratish. Bu orqali chekka hududlardagi aholiga ham sifatli madaniy kontent yetkazish mumkin.

- Xususiy sektor ishtirokini kengaytirish, madaniy sohani tijoratlashtirish orqali xususiy investorlar va homiylarni jalb etish. Bu madaniy loyihalarning moliyaviy mustaqilligini oshiradi.
- Yosh ijodkorlarni qo'llab-quvvatlash, ya'ni talantli yoshlar uchun grantlar, tanlovlar, ijodiy rezidensiyalar tashkil etish orqali sohada yangilik yaratish va zamonaviy g'oyalarni ilgari surish.
- Hududiy madaniyat markazlarini rivojlantirish va ularni sifat hamda miqdor jihatidan oshirish, jumladan, qishloq va kichik shaharlar uchun zamonaviy madaniyat markazlari qurish yoki rekonstruksiya qilish.
- Madaniyat va turizm integratsiyasini kuchaytirish, ya'ni madaniy tadbirlarni turistik yo'nalishlarga birlashtirish, festivallar, xalq o'yinlari, an'anaviy san'at turlarini sayyohlarga namoyish etish orqali daromad olish.
- Madaniy xodimlar malakasini oshirish. San'atkorlar, sahna ustalari, rejissyorlar va texnik xodimlar uchun zamonaviy treninglar, mahorat darslari va xorijiy tajriba almashinuvi tizimini yo'lga qo'yish.
- Madaniy-ta'limiy hamkorlikni kuchaytirish. Maktablar, kollej va oliy o'quv yurtlari bilan hamkorlikda spektakl, ko'rgazma va konsertlarga tashriflarni tashkil etish. Bu yosh avlodda madaniy qiziqishni oshiradi.
- Milliy va zamonaviy madaniyat uyg'unligini ta'minlash, an'anaviy san'at turlarini zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirib, yoshlarga jozibador shaklda taqdim etish.
- Davlat tomonidan soliq va subsidiya imtiyozlari berish. Madaniyat sohasida faoliyat yurituvchi tashkilotlar va tadbirkorlar uchun soliq yengilliklari va grantlar orqali sohani qo'llab-quvvatlash.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda madaniy-tomosha xizmatlarining rivojlanishi davlat tomonidan qator dasturlar orqali qo'llab-quvvatlanmoqda. Jumladan, teatr va kinoteatrlarning rekonstruksiya qilinishi, milliy festivallar va san'at ko'rgazmalarining tashkil etilishi, yosh iste'dodlarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan grant va stipendiyalar tizimining joriy etilishi bu sohaning barqaror rivojlanishiga xizmat qilmoqda. Biroq, hali ham ushbu yo'nalishda bir qator muammolar mavjud bo'lib, ular orasida puxta ishlab chiqilgan huquqiy bazaning yaratilmaganligi, malakali kadrlarning kamligi, auditoriyani jalb qilish strategiyalarining yetarli emasligi va xorijiy tashkilotlar bilan hamkorlik yetarlicha yo'lga qo'yilmagani ham soha rivojiga to'sqinlik qilmoqda.

Yuqoridagi ma'lumotlardan kelib chiqib, madaniy-tomosha xizmatlarini rivojlantirish bo'yicha quyidagi takliflarni ilgari surish maqsadga muvofiq:

- Birinchidan, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish orqali madaniy tadbirlarning onlayn translyatsiyasini tashkil etish hamda auditoriyani kengroq jalb qilish uchun ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlardan samarali foydalanish;
- Ikkinchidan, yosh ijodkorlarni qo'llab-quvvatlash va ular uchun grant hamda stipendiyalar tizimini yanada takomillashtirish, teatr, kinoteatr va muzeylarning infratuzilmasini modernizatsiya qilish va ularning texnik imkoniyatlarini oshirish;
- Uchinchidan, mahalliy va xalqaro hamkorlikni rivojlantirish orqali madaniy almashinuv dasturlarini kengaytirish hamda shu bilan birga madaniy xizmatlarni iqtisodiy jihatdan barqaror qilish maqsadida turizm va ijodiy industriyalar bilan integratsiyalash;
- To'rtinchidan, milliy madaniyat va san'atni xalqaro maydonda targ'ib qilish hamda madaniy xizmatlarni diversifikatsiya qilish uchun maxsus dasturlar va innovatsiyalar ishlab chiqish.

Shunday qilib, madaniy-tomosha xizmatlari nafaqat jamiyatning ma'naviy yuksalishiga, balki iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ushbu sohaning kompleks rivojlanishi madaniyatning ommaviyligini oshirish va milliy merosni kelgusi avlodlarga yetkazishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 20.01.2021-yildagi O'RQ-668-son <https://lex.uz/docs/-5230682>
2. O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 20.01.2021-yildagi O'RQ-668-sonli qonunning 29-moddasi. <https://lex.uz/docs/-5230682>
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasida milliy madaniyatni yanada rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" Qarori. 2018-yil 28-noyabr, PQ-4038-son. <https://lex.uz/acts/-4084926>
4. Rungtai Lin va Chun-Liang Chen "A discourse on the construction of a service innovation model: focus on the cultural and creative industry park" E-Business – Applications and Global Acceptance 2012 119-136-betlar.
5. Bernd Stauss, Paul Mang "Culture shocks" in inter-cultural service encounters?" Journal of Services Marketing 1 August 1999 <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/08876049910282583/full/html>
6. Victor A. Ginsburgh va David Throsby "handbook of the economics of art and culture" Oxford OX5 IGB, UK 2006.
7. Zimmer va Toepler "The Subsidized Muse: Government and the Arts in Western Europe and the United States" Journal of Cultural Economics March 1999. 17 bet. <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1007565515785>
8. Қ.Ж.Мирзаев, Ғ.С.Мустафоев, Б.К.Жанзаков "ХИЗМАТЛАР СОҲАСИ ИҚТИСОДИЁТИ ЎҚУВ ҚўЛЛАНМА" Самарқанд 2023 "STEP-SEL" МЧЖ. Нашриёти, 2023 – 418 бет.

9. Annayev Abdurasul Abdurashidovich "Madaniy-tomosha xizmatlarining iqtisodiy faolyat sifatidagi mohiyati, ahamiyati va xususiyatlari" Journal of science-innovative research in Uzbekistan" 2024-04-20 <https://universalpublishings.com/index.php/jsiru/article/view/5257/10319>
10. Seydullaeva Bibiayim Erejep qizi, Prekeeva Amangul Angsatbevna "Madaniyat va san'at sohasida boshqaruv usullari va xarakteri" Международный научный журнал февраль, 2023г. <https://nauchniyimpuls.ru/index.php/noiv/article/view/5439/3631>
11. Mo'minmirzo Zokir O'g'li Xolmo'minov "2017- 2022-yillar mobaynida madaniyat va san'at sohasida amalga oshirilgan ishlar sarhisobi" Журнал: Oriental Art and Culture 2022. <https://cyberleninka.ru/article/n/20172022-yillar-mobaynida-madaniyat-va-san-at-sohasida-amalga-oshirilgan-ishlar-sarhisobi>
12. O'zbekiston Respublikasi milliy statistika qo'mitasi <https://stat.uz/uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
